

τῶν ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἔθνους ποιητῶν, ὧν εἶμαρτο νὰ ᾖ ὁ τελευταῖος. Εἶπα ὁ τελευταῖος διότι τοῦ Θεοδώρου Ὀρφανίδου καὶ Γεωργίου Παράσχου ἡ πατριωτικὴ Μοῦσα πρὸ πολλοῦ ἐσίγησεν. Ὁ Δημήτριος Βερναρδάκης μετὰ τῆς Εὐφροσύνης του, καὶ ὁ Ἄγγελος Βλάχος μετὰ τῶν *Λυρικῶν* αὐτοῦ ποιημάτων εἶμαρτο, κακῇ μοίρᾳ, ν' ἀναρτήσωσι τὴν λύραν ἐξ ἧς γλυκεῖς εἶχεν ἀκούσει φθόγγους τὸ ἑλληνικὸν κοινόν.

Καὶ ὅμως ὁ ὑστάτος οὗτος τῆς νέας Ἑλλάδος ἀοιδός, ὁ ψυχαγωγήσας ὅλην γενεάν, ὁ ἐμπνεύσας αὐτῇ τὰ τρυφερὰ καὶ πατριωτικώτατα τῆς μαλακῆς ψυχῆς του αἰσθήματα, ἐξέδωτο τὰς ποιήσεις του, ἐν μέσῳ τῆς ἀδικωτέρας καὶ ἀπελπιστικωτέρας σιωπῆς καὶ ἀδιαφορίας.¹ Πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης ἄλλοθι ἤθελεν ἐξεγερθῆ ἑνθουσιῶν τὸ δημόσιον, ἡ κριτικὴ καὶ ἡ δημοσιογραφία, οἱ δύο οὗτοι διαπρύσιοι πεπολιτισμένης κοινωνίας διερμηνεῖς, ἤθελον διασαλπίζει τὸ γεγονός, γεγονός προδίδον ὅτι δὲν ἀπέθανεν ἔτι πνευματικῶς τὸ ἔθνος, ἔστω καὶ ἂν αἱ ποιήσεις τοῦ Παράσχου ἐπέπρωτο νὰ ᾤσιν ἡ ὑστάτη τοῦ θανατιῶντος πάλῃ, μεθ' ἣν ἐντελής πνευματικὸς θάνατος.

Τοῦτο ἐπεβαλλόμεν διὰ τῶν προχείρων τούτων γραμμῶν, νὰ ἐπανορθώσω τὸ ἐπ' ἐμοὶ μίαν ἀγνωμοσύνην.

Εὐγ. Γ. Ζαλοκώστας

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΤΟΥ ΒΑΡΒΑΚΕΙΟΥ

Ἡ εὐρύτης ἦν ἔλαβον σήμερον αἱ φιλοσοφικαὶ μελέται, οὐχὶ σχολαστικῶς καὶ ἀφηρημένως ὡς ἐν τῷ μεσζίῳ, ἀλλ' ἐν σχέσει πρὸς τὰς θετικὰς ἐπιστήμας, σκοπὸν ἔχει τὴν εὕρεσιν τοῦ ὠραίου πρὸς ὃ ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ ὑψηλῆς τινος ὠθήσεως φέρεται. Δικαίως ἄρα πάνυ ἡ εὕρεσις καλλιτεχνήματός τινος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἐπέτυχεν εἰς τὸν ὑπαρτον βαθμὸν τὴν τοῦ ὠραίου παράστασιν, μεγίστην χαρὰν προξενεῖ οὐχὶ πλέον τοῖς σχολαστικοῖς ἀρχαιολογοῦσιν, ἀλλὰ παντὶ τὴν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ θαυμάζοντι ἐν τοῖς εὐκλεέσι τῶν Ἑλλήνων ἔργοις. Ὅθεν ἡ πρὸ ἔτους περίπου ἀνακάλυψις τῆς παραστάσεως τῆς πολιούχου τοῦ ἄστεος θεαίνης, ἥτις τοσαύτης ἐγένετο ἀντικείμενον συζητήσεως κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ προξενήσῃ αἴσθησιν τινα ἐν τῷ ἀνεπτυγμένῳ κόσμῳ, αἴσθησιν ἦν ὁ δημοτικὸς ἄρχων τῆς νεωτέρας πόλεως, ἔσπευσε νὰ μεταδώσῃ διὰ τηλεγραφημάτων πρὸς ἕξοχα τῆς Ἑσπερίας

¹ Ὅτι ἔγραψον ταῦτα δὲν εἶχεν ἔτι δημοσιεύσει ὁ καλὸς μου φίλος Χαράλαμπος Ἄννινος τὴν ἐν τῷ «Μὴ Χάνεσαι» προσωπογραφίαν τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου.

πρόσωπα, πριν ἢ ἀντιληφθῆ τὴν ἀκομφὸν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου, καὶ ἰδίως τὸ κακόρυθμον ἐπ' αὐτοῦ κιονίδιον, ἀλλὰ συνδυάσας τὴν χαρὰν τοῦ εὐρήματος τῆς νίκης κρατούσης Ἀθηνῶν, πρὸς τὰς περιστάσεις τῆς ἡμέρας, οὐδόλως ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ νίκη εἶχε χάος τὴν κεφαλὴν τῆς.

Ἡ σπουδὴ αὕτη ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν «Χρόνον» τοῦ Λονδίνου καὶ γράψῃ (Weekly Times No 214) ὅτι αὐτὸς δὴ δήμαρχος Ἀθηναίων δὲν φαίνεται ὑέχων ἀκριβῆ κίσθησιν τῆς ἀρχαίας τέχνης, διότι τὸ καλλιτέχνημα τοῦ Φειδίου ὅπερ ἐτηλεγράφησεν εἰς τὸν δήμαρχον τοῦ Λονδίνου ὅτι εὐρέθη ἀποδεικνύεται ἀτυχῶς Ῥωμαϊκὸν ἀντίγραφον αὐτοῦ». Καὶ βεβαίως οὐδεὶς ποτε ἐξέλαβε μικρὸν ἀγάλμα ἐκ μαρμαῦρου, ὕψους ἐνὸς περίπου μέτρου, ἀντὶ τῆς χρυσελεφαντίνης Ἀθηνῶν τοῦ Φειδίου ἧς ὁ λόφος τοῦ κρένουσ ἐφθάνεν εἰς τὸ ὕψος τῆς στέγης τοῦ Παρθενῶνος, ἀλλὰ τοῦλάχιστον τοιοῦτον ἦν τὸ πνεῦμα τῶν ἀπανταχοῦ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς εὐρέσεως σταλέντων τηλεγραφημάτων.

Ἄς ἐνθυμηθῶμεν ἐνταῦθα πρὸς στιγμὴν ὅτι ὅταν τ' ἀριστουργήματα τοῦ Παρθενῶνος μετηνέχθησαν παρὰ τοῦ λόρδου Ἑλγίνου εἰς Ἀγγλίαν, πλείστοι καὶ φιλοκρηαῖοι μάλιστα ἐξεφράσθησαν περὶ αὐτῶν τολμηρῶς, ὅτι τὰ ἔργα ταῦτα οὐ μόνον εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους δὲν ἀνήγονται, ἀλλὰ μόλις εἰς τὴν τοῦ Ἀδριανοῦ, ὅτι εἰσὶν ἀπλῶς ἔργα διακοσμῆσεως, παρὰ πλειόνων ἐπεξεργασθέντα, ἐξ ὧν οἱ πλείστοι καὶ ἐν ἐποχῇ ἐτι ἦτον ἀνεπτυγμένη οὐδέποτε ἤθελον θεωρηθῆ τεχνίται. Ἀλλὰ τῷ 1815 ὁ Κορόβος ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἀγγλίαν ἐξέφρασε περὶ αὐτῶν τὸν ἐνθουσιώδη θαυμασμόν του, καὶ ὁ Quirinus Visconti, διεκοίνωσεν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι ἀνεγνώρισεν ἐν αὐτοῖς τὸ τέλειον τῆς τέχνης. Ἐδέησεν ἡ μαρτυρία τοῦ Κορόβου καὶ Visconti ἵνα κινήσῃ τὸν θαυμασμόν τῶν Ἀγγλῶν, καὶ ἵνα ἡ βουλή ἀγοράσῃ παρὰ τοῦ λόρδου Ἑλγίνου ἀντὶ 40,000 λιβρῶν, ὅστις ἄλλως δὲν ἀπήτησεν ἢ τὰ ἐξοδά του, καὶ τοποθετήσῃ αὐτὰ ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσεῖῳ ἐνθα κεῖνται πρὸς αἰωνίαν δόξαν τῶν εὐκλειῶν ἡμῶν προγόνων.

Τῇ ἀληθείᾳ διατάζει τις ἂν δέον καὶ κακίση τὸν εὐγενῆ λόρδον διὰ τὴν διαρπαγὴν ἐκ τῆς θέσεώς των τῶν ἀριστουργημάτων τούτων τῆς τέχνης, ἢ καὶ εὐγνωμονῆ αὐτῷ ὡς σώσαντι αὐτὰ ἐκ τῶν χειρῶν βερβέρων, οἵτινες καθ' ἑκάστην μετέβαλον τὰ μεγαλοπρεπῆ τῆς ἀρχαιότητος ἔργα εἰς τίτανον. Τίς ἠδύνατο τότε καὶ προῖδῃ τὴν μετ' ὀλίγα μόνον ἔτη ἀνάστασιν τῶν ἀπογόνων τοῦ μεγάλου ἐκείνου λαοῦ! Ὅποις δόξα διὰ τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος, ἂν σήμερον ἀντὶ ν' ἀρήσῃ ταῦτα ἐν θαλάμῳ τοῦ Βρετανικοῦ Μουσεῖου, ἐνθα ἐλαττοῦται κατὰ πολὺ τὸ κάλλος των καὶ ὡς ἐκ τῆς τοποθετήσεως καὶ ὡς ἐκ τοῦ ὀμιχλώδους τοῦ Λονδίνου οὐρανοῦ, ἐπανεφέρε καὶ ἐτοποθετεῖ αὐτὰ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ των ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος θέσει, δεικνύον ὅτι δὲν ὠφελήθη τῆς περιστάσεως πρὸς διαρπαγὴν των, ἀλλὰ

πρὸς σωτηρίαν μόνον καὶ προφύλαξιν ἀπὸ βυρβάρων καὶ ἀπολιτίστων κη-
τχστράφρων, προσκλῶν οὕτω τὸν πεπολιτισμένον κόσμον νὰ θαυμάσῃ ἐν
αὐτῇ τῇ ἀρχικῇ τῶν λαμπρότητι τ' ἀριστουργήματι τῆς τελειότερας τέ-
χνης, εἰς ἣν ὁ ἄνθρωπος ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ.

Ἡ προκειμένη ὁμῶς Ἀθηνᾶ, πέρχεται ἐξετιμῆθη ἐν Ἑλλάδι καὶ παρ'
Ἑλλήνων δεόντως, ὑπὸ τε καλλιτεχνικὴν καὶ ἱστορικὴν ἔποψιν. Τὸ ἄγαλμα
τοῦτο μόλις ἐσχάτως ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ, ἀνγνοῦς πρότερον τὰς διαφόρους
ἐπ' αὐτοῦ διατριβὰς, καὶ ἰδίως τὸ ἄξιον λόγου φυλλάδιον τοῦ ἐφόρου
τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Κηβέχδιχ, οὗ τὰς κρίσεις μετ' ἐπείνων παρεδέξατο
καὶ ὁ διευθυντῆς τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου κ. Newton.

Καίτοι πλεῖστα περὶ τούτου ἐγράφησαν καὶ δὴ καὶ παρ' εἰδημόνων λο-
γίων, μαλακταῦτα ἐπιτραπήτω μοι νὰ ἐκθέσω ὀλίγας λέξεις ἐπ' αὐτοῦ,
ἰδίως δὲ κατ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἐπ' αὐτοῦ κίνησιον ὅπερ πλείστης συζητήσεως
ἀντικείμενον ἐγένετο. Ἡ παλιοῦχος τοῦ ἄστεος θέσιν, ἐξῆλθε τῆς κεφα-
λῆς τοῦ ὑψιβεμέτου Διὸς πύνοπλος γλυκιδῶπις νεάνις, καὶ τοιαύτη διέ-
μεινεν ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν Ἑλλήνων διχρῶς, διὸ ὁ Φειδίαις παρέστησε βε-
βαίως τὴν Παλλάδα (Πάλλαξ=νεάνις) Ἀθηνῆν τέλειον τύπον κάλλους
ἀθωότητος καὶ φρονήσεως, ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῆς τελείας παρθενικῆς ἀναπτύ-
ξεως τῶν εἴκοσι περίπου ἐτῶν. Καταθεῖσα τὰ ὄπλα δὲ, ἐθεωρήθη ὡς προς-
τάτρια τῆς ἐργασίας, διὸ καὶ Ἐργάνη καὶ Βοαρμία ἐκλήθη.

Καθὼς ἡ ἐπίδρασις τοῦ τύπου χάραξ τινος, καταρκίνεται ἐν τοῖς ἔρ-
γοις τῆς τέχνης, καθὼς βλέπομεν εἰς τὰς διαφόρους εἰκόνας τῆς θεοτόκου
αὐχὶ τὸν ἑβραϊκὸν τύπον, ἀλλὰ τὸν τῆς χάραξ ἐν ἣ ἐγράφησαν, πολλοῖς
δὲ καὶ αὐτῆς τῆς πόλεως καὶ δὴ καὶ γνωπτῶν κυριῶν ἀπομιμήσεις, οὕτω
καὶ ἐν ταῖς ἀντιγραφαῖς τῆς Ἀθηνᾶς ἐπέδρασεν ὁ γυναικεῖος τύπος τῆς
ἐποχῆς. Ὅθεν ἡ προκειμένη Ἀθηνᾶ, οὐδὲν ἐν τῇ φυσιογνωμίᾳ δεικνύει
τῆς τελείας παρθενικῆς φρονήσεως καὶ τοῦ εὐεῖδοῦς τοῦ προσώπου τῆς ἑλ-
ληνικῆς καλλονῆς, οὐδ' ὁμοιάζει πρὸς τὸ ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ Παρθενῶνος
ἀνάγλυφον αὐτῆς, ἀλλ' ἡ ὑπερήφανος στάσις τῆς κεφαλῆς, τὸ ὑπερσάρκον
τῶν παρειῶν, τοῦ ὑπεσιαγονίου καὶ τοῦ λαίμου ὑπαδείκνυσι μᾶλλον
τριακοντούτιδα δέσποιναν τῆς ἐποχῆς τῶν Κησάρων. Καὶ τοῦτα ἴσως
ἐκτὸς τῶν λοιπῶν ἀρκεῖ πρὸς χαρακτηρισμὸν τῆς ῥωμαϊκῆς τοῦ ἔργου
ἐποχῆς.

ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην τὸ μικρὸν ἄγαλμάτιον τῆς παρὰ τὴν Πύκα
εὐρεθείσης Ἀθηνᾶς, ἐστὶν ὑπέρτερον. Τὸ ἑλληνικὸν τοῦ ῥυθμοῦ τοῦ προσώ-
που, ἡ ἀθωότης τῆς φυσιογνωμίας, τὰ κατὰ τι *boudeuse* αὐτῆς, ἐνδει-
κνύουσιν ἑλληνικὸν τύπον ἐξ ἐκείνων οὓς συναντᾷ τις καὶ σήμερον συχνά-
κις παρὰ ταῖς χωρικαῖς νεάνισι τῶν Μεγάρων. Ὅθεν οὐδ' ἐλαχίστην ἰδέαν
δύναται ἡ προκειμένη Ἀθηνᾶ τοῦ Βαρβακείου νὰ δώσῃ ἡμῖν περὶ τῆς
φυσιογνωμίας τῆς χρυσελεφαντίνης τοιαύτης τοῦ Παρθενῶνος.

Τὸ κακόρυθμον κιόνιον ἐφ' οὗ ἐστήρικται ἡ κρατοῦσα τὴν Νίκην χεὶρ, εἶναι βεβαίως προσθήκη, καὶ ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ κ. Καββαδίας οὐδεμίαν ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ ὑφίσταται. Φρονῶ δὲ ὅτι ὁ ποιήσας τὸ ἔργον τεχνίτης ἀντιγράφων τὴν πρωτότυπον Ἀθηνᾶν ἢ ἄλλος τις προηγουμένως ἀντιγράψας ταύτην, δὲν ἠδύνατο νὰ προσθέσῃ ἄνευ ἀνάγκης τοιοῦτον ὄγκον εἰς τὸ καλλιτέχνημα τοῦ Φειδίου. Ἐκ τούτου δὲ ἄγομαι νὰ συμπεράνω ὅτι οὗτοι ἔβλεπον τὸ κιόνιον ὑπάρχον ἐν τῷ πρωτοτύπῳ· ὅτι ὅμως οὐδέποτε ὁ Φειδίας ἠδύνατο νὰ θέσῃ τοιοῦτον κιόνιον παρὰ τῆ Ἀθηνᾶ αὐτοῦ ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ἐξῆς. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ Παρθενῶνος ὑπῆρχον δύο ὑπερκείμεναι σειραὶ κιόνων, ὧν ἡ κατωτέρα ὑπεστήριζε μεσόδομα, ἐν μέσῳ δὲ ἵσταντο ἡ Ἀθηνᾶ καθ' ὅλον τὸ ὕψος τοῦ ναοῦ. Τὸ ὕψος τοῦτο ἦτο 14 περίπου μέτρων, ὅθεν τὸ ὕψος ἐκάστης σειρᾶς κιόνων θὰ ἦτο 5—6 μέτρων. Συνεπῶς ὑπολογίζων τις τὸ ὕψος τοῦ κιονίου τοῦ παρὰ τὴν Ἀθηνᾶν, πείθεται ὅτι τοῦτο ἦτο ὑψηλοτερον καὶ συνεπῶς ὀγκωδέστερον τῶν στηλῶν τοῦ ναοῦ, καὶ τοῦτο πρὸς μόνον τὸν σκοπὸν ἵνα εἰδῆται ἡ μικρὰν καὶ ἑλαφρὰν Νίκην κρατοῦσα χεὶρ, αἰσθητικὸν σφάλμα εἰς ὃ δὲν ἠδύνατο ὁ Φειδίας νὰ ὑποπέσῃ.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου δύναται προσέτι νὰ χύσῃ φῶς ἡ ἐξέτασις τῆς κατασκευῆς τῆς χρυσελεφαντίνης Ἀθηνᾶς, ἣτις προσέτι ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα τί ἀπέγινε τὸ καλλιτέχνημα τοῦτο καθὼς καὶ ἐκεῖνο τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διὸς καὶ ὁμαίων, ἐφ' οὗ πάντες κατόπιν σαθρῶν ὑποθέσεων ἀνομολογοῦσι πλήρη ἄγνοιαν.

Ἡ χρυσελεφαντίνη Ἀθηνᾶ τοῦ Φειδίου, καθὼς καὶ ὁ ἐν Ὀλυμπίᾳ Ζεὺς κατεσκευάσθη κατὰ τὴν ἐν χρήσει κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τορευτικὴν τέχνην. Συνίστατο δ' αὕτη εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ πυρῆνος τοῦ ἀγάλματος ἐκ ξύλου, κατὰ τὸ ἀρχαιότατον ἐπικρατοῦν ἔθιμον καθ' ὃ πάντα τὰ ἀγάλματα κατεσκευάζοντο ἐκ τῆς ὕλης ταύτης. Δικφόρων εἰδῶν ξύλων ἐγένετο χρῆσις πρὸς τὸν τοιοῦτον σκοπὸν, συχνάκις ὅμως θεότης τις κατεσκευάζετο ἐκ τοῦ ἰδίου πάντοτε εἶδους ξύλου. Κατὰ Παυσανίαν (Ἀρκαδικὰ XVII, 2.) πάντα σχεδὸν τὰ εἶδη τῶν ξύλων ἐχρησιμοποιοῦντο ἐν τῇ τῶν ἀγαλμάτων κατασκευῇ. Ἄποσα καὶ ἡμεῖς καταμαθεῖν ἠδυνήθημεν τούτων ἦν ἄρ' ὧν τὰ ξόκνα ἐποιοῦντο, ἔβενος, κυπάρισσος, αἰσκέδροι, τὰ δρύϊνα, ἡ μίλαξ, ὁ λωτός, τῷ δὲ Ἑρμῇ τῷ Κυλληνίῳ, τούτων μὲν ἀπὸ οὐδενός, θύου (εἶδος κέδρου) δὲ πεποιημένον τὸ ἀγαλμα εἴστίη. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητά ἡ ἐκ ξύλου κατασκευὴ τῶν μεγάλων θεοτήτων, διατηρήθη ἐξ ἱερᾶς προλήψεως, ὡς σήμερον ὁ βυζαντινὸς ῥυθμὸς καὶ ἡ ἐπίπεδος παρὰστασις ἐν ταῖς εἰκόσι τῶν ἁγίων, καὶ ἡ καῦσις ἐν τοῖς ναοῖς κηρίων μόνον καὶ ἐλαίου. Ἐπὶ τοῦ ξυλίνου τούτου πυρῆνος ἐτίθετο κατὰ τὴν τορευτικὴν τέχνην ἐπένδυσις, τῶν μὲν γυμνῶν μερῶν ἐξ ἐλέφαντος, τῶν δὲ ἐνδυμάτων ἐκ χρυσοῦ (Quatremère de Quincy, Jupiter

Olympien, Musée de sculpture antique et moderne, t. 1, page 74 et suiv.). Διὰ τῆς κατασκευῆς κυλίνδρων δικτηρίων κατὰ τὸν ἄξονα, διασχίσεως αὐτῶν κατὰ μίαν τῶν γεννητριῶν καὶ περιστροφῆς αὐτῶν ἐν ἀτμῷ ζέοντος ὕδατος, κατάρθουν καὶ ἐλάσσει πλάκας ἐξ ἐλέφαντος, λεπτάς μὲν πλὴν ἀρκούντως μεγάλας ἵνα δι' αὐτῶν ἐπενδύωσι τὰ μέγιστα τῶν ἀγάλματων. (Clarac, Histoire de l'art. t. 1. Notice XVI.) Κατὰ πᾶσαν λοιπὴν πιθανότητα ὁ πυρῆν τοῦ ἀγάλματος τῆς χρυσελεφαντίνης Ἀθηνᾶς συνέκειτο ἐκ ξύλου δρυός. Τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο δένδρον τὰ μέγιστα ἠύλαβοντο οἱ Ἕλληνες καὶ τὰ πρῶτα μεγάλα ξόανα τῶν θεῶν ἐκ τοῦ δένδρου τούτου κατασκευάσθησαν, καὶ ἐκ τῶν δακτύλων τοῦ δένδρου τούτου ἐξήλθον οἱ πρῶτοι τῶν θεῶν χρῆσμοί.

Τὰ γυμνά λοιπὸν μέρη ἐπενεδύοντο ὡς ἐλέχθη δι' ἐλέφαντος, ἀλλὰ τὰ ἐκ χρυσοῦ ἐνδύματα ἦσαν κατασκευασμένα ἐκ τεμαχίων προσαρμοζομένων καὶ ἀφαιρουμένων κατὰ βούλησιν. Τῆς χρυσελεφαντίνης ἰδίως Ἀθηνᾶς τὰ τεμάχια τ' ἀποτελοῦντα τὴν ἐκ χρυσοῦ ἐνδυματίαν προσηρμόζοντο δι' ἐνός καὶ μόνου ἡλίου, τεχνηέντως καὶ ἐν καταλλήλῳ θέσει πρὸς τοῦτο τεθέντος. Τοῦτο ἐξηγεῖ καὶ τὴν μὴ καταστροφὴν τοῦ ἀγάλματος κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Λαχάρου σύλησιν τοῦ χρυσοῦ αὐτοῦ κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν, καθ' ὅσον μὴ δυναθέντας τούτου καὶ λάβῃ κατὰ τὴν φυγὴν του μεθ' ἑαυτοῦ τὰ τεμάχια τῶν ἐκ χρυσοῦ ἐνδυμάτων, ταῦτα ἐτέθησαν πάλιν εὐχερῶς ἐν τῇ ἀρχικῇ τῶν θεῶν. Ἀφαιρουμένων ἐκάστοτε τῶν ἐνδυμάτων ἠλείφετο ὁ πυρῆν ἐλαίῳ πρὸς διατήρησιν τοῦ ξύλου ἐκ τῆς σήψεως. Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν ὑποτεθῇ τὸ ξύλον σκληρὸν καὶ τὰ καταβλαβόμενα μέτρα πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ τέλει, ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι τὸ ἀγάλμα ἵστατο ἐπὶ ἐννέα ὄλους αἰῶνας ἀνεπαφρον, διστάζομεν ν' ἀποφκνθῶμεν περὶ τῆς ἐντελοῦς διατηρήσεως τοῦ πυρῆνος. Ὅθεν τῶν λοιπῶν μερῶν τοῦ ἀγάλματος συμπεφυκότων σχεδὸν ὄντων, πρῶτον σημεῖον ἐφ' οὗ ἤθελεν ἐπενεργήσει ἐπὶ τοῦ ξύλου ἡ ἐνέργεια τοῦ χρόνου, ἐστὶ τὸ τῆς ἐνώσεως τοῦ δεξιοῦ βραχίονος ἐφ' οὗ ἐκτείνεται οὗτος πρὸς ὑποδοχὴν τῆς Νίκης, ἧς τὸ βάρος ἐπιπροσθέτει εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἀποσπάσεως. Κατὰ πᾶσαν λοιπὴν πιθανότητα, ἢ ἀποσπασθεῖται κατέπεσεν ἢ φέρουσα τὴν Νίκην ταύτην χεῖρ, ἢ παρετηρήθη ἐπικείμενος τοιοῦτος κίνδυνος, ὁπότε κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς παρκαμῆς τῆς τέχνης μὴ οὔσης δυνατῆς τῆς προσκολλησεως ἢ ἀντικαταστάσεως, κοινὸς τις τεχνίτης προσέθετο πρὸς ὑποστήριξιν τὸ κακόρυθμον ἐκεῖνο κίονιον, μετατοπίσας τὸν καρμὸν τοῦ ἀγάλματος ἐκ τοῦ μέσου τῆς βάσεως ὀλίγον πρὸς τὰ ἀριστερά, διότι βεβκίως ὁ ἐκ ξύλου πυρῆν δὲν ἦτο συμπεφυκὼς πρὸς τὴν λιθίνην βᾶσιν.

Ὅπωςδὴποτε ὁμως, δύσκολον καὶ παραδεχθῶμεν ὅτι τοιοῦτον κίονιον ὑπῆρχεν ἀρχικῶς ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου, διὰ τε τοῦ ἐκτεθέντος λόγους,

καὶ διότι ὁ ρυθμὸς πᾶν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἐλληνικῆς ἐποχῆς, καὶ οὐδεὶς λόγος ὑπῆρχεν ἵνα ὁ ἀπομιμηθεὶς τὸ πρωτότυπον τεχνίτης μεταβάλλῃ τὸν ρυθμὸν τοῦ κιονίου, ἀλλὰ καὶ πάλιν δύσκολον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι κοινὸς τις τεχνίτης κατ' ἐποχὴν παρακμῆς τῆς τέχνης, ἀπομιμούμενος ὡς ἠδύνατο τοιοῦτον καλλιτέχνημα, ἤθελεν ὀρμεμφύτως προσθέσει εἰς τὸ ἔργον τοῦ κιονίου οὐδόλως ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ὑπάρχον. Διὸ φρονῶ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κατασκευῆς τῆς Ἀθηνᾶς τοῦ Βαρβακείου ὑπῆρχε τὸ κιόνιον ἐπὶ τοῦ πρωτοτύπου, ἄλλην δ' ἐξήγησιν δὲν εὐρίσκω ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω, τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ.

Ὅθεν καὶ τοὶ διάφοροι συγγραφεῖς ἀνομολογοῦσιν ἄγνοιαν τί ἀπέγεινε τέλος ἢ χρυσελεφαντίνῃ Ἀθηνᾶ τοῦ Φειδίου, ἧς καὶ αὐταὶ αἱ ἀτελεῖς ἀπομιμήσεις δοξάζουσιν ἔτι τοὺς προγόνους ἡμῶν, δὲν διστάζω ν' ἀποφανθῶ ὅτι μετὰ τὴν βεβαίαν σύλησιν τοῦ χρυσοῦ, ὁ ξύλινος πυρὴν ἠκολούθησε τοὺς ἀνκλωιώτους τῆς ἀποσυνθέσεως νόμους τῆς φύσεως.

Νικ. Ι. Σολωμὸς

ΠΥΡΡΟΣ Ο ΚΥΩΝ ΤΟΥ ΑΛΒΕΡΤΟΥ

Γράφων τὴν ἀπολογίαν ἐνὸς κυνὸς περιττὸν νὰ εἶπω τί θέλω δι' αὐτῆς νὰ δείξω· καθ' ὅσον ὁ ἀναγνώστης εὐκόλως ἀφ' ἐκυτοῦ δύναται νὰ ἐξαγάγῃ τὸ ἠθικὸν συμπέρασμα.

Σκηνὴ τοῦ διηγήματος εἶνε ἡ Φλωρεντία, καὶ ἀκριβέστερον ἡ ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ Ἄρνου παραδείσιος ἔπαυλις, ἐνθα οἱ μύλοι τοῦ Βιτάλλη. Ὡραιότατα δένδρα ἐσκιάζον τὴν χαρίεσσαν δενδροστοιχίαν, ἣν τὰ ὕδατα τοῦ Ἄρνου ἔλειχον κελαρύζοντα· ἀπὸ δὲ τῆς ἐτέρας ὄχθης ἠνοίγετο ἡ θεὰ τῶν λόφων τῶν συναποτελούντων λαμπρὸν στέμμα ἐπὶ τὴν Φλωρεντίαν, καὶ ὁ λόφος ἅγιος Μινιάτης ἐκατοπτρίζετο εἰς τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ, ἅτινα ἦσαν ἐκεῖ διαυγῆ καὶ ἡρεμα συνεχόμενα ὑπὸ τοῦ πλησιοχώρου ἰχθυοτροφείου. Αἱ λέμβοι ἀφίνουσαι πλησίον αὐτῶν χρυσοῦν ἀπαστρέπτοντα αὐλακὰ ἐνεψύχουν τὸ τοπεῖον ἔρπουσαι βραδέως ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ἐν ᾧ ὁ ὑπομονητικὸς ἄλιεὺς διέκοπτε διὰ μονοτόνου ἄσματος τὰς ἐνοχλήσεις τῆς μακρᾶς προσδοκίας.

Φυσικῶ τῷ λόγῳ ἐκεῖνος ὁ τόπος συχνάζετο ἐξαιρέτως ὑπὸ ἐραστῶν καὶ νεονύμφων καὶ ὑπ' ἐκείνων ὧν ἡ ποιητικὴ μοναξία ἀνανεοῖ γλυκείας ἀναμνήσεις ἀπολεσθέντος ἀγαθοῦ.

Καὶ εὐτυχεῖς σύζυγοι φαίνεται νὰ ἦσαν, ξανθὴ τις νεανίς εἰς τὸν βραχίονα μελάγχρου νεανίου ἀρρενωπῆς ὄψεως, οἵτινες ἐαρινὴν τινὰ ἐσπέραν μὴ προσέχοντες εἰς τὴν ὠραίαν θέαν, οὔτε εἰς τὴν σελήνην ἣτις παρετήρει